Załącznik 2

Konkurs

Przyszli my tu po kolędę

Igołomia 2016

Święta Bożego Narodzenia - kwestionariusz

(Uwaga: wywiad powinien dotyczyć tradycyjnych, ***dawnych zwyczajów wigilijnych*** *- najlepiej z okresu międzywojnia - zapamiętanych przez starszych informatorów (najlepiej urodzonych przed II Wojną Światową) z dzieciństwa, lub nawet z opowiadań wcześniejszych pokoleń – rodziców, dziadków. Należy zaznaczać w wywiadzie, jakiego czasu dotyczą poszczególne informacje - (rok lub okres życia – kiedy osoba była dzieckiem, zaraz po ślubie, po wojnie, przed wojną)*

Metryczka – dane informatora

Imię i nazwisko:

Rok i miejsce urodzenia:

Miejsce zamieszkania:

Zajęcie zawodowe:

Wykształcenie:

PYTANIA

1. Jak nazywano dawniej dzień Wigilii?

2. Czy rano w wigilię trzeba było się umyć w bieżącej (płynącej wodzie), biegać wokół domu, czy wysyłano chłopców do sąsiadów. Jeśli tak, proszę podać po co to robiono i czy praktykuje się to do dziś?

3. Czy z pieczeniem chleba, gotowaniem jedzenia, przygotowywaniem pożywienia dla zwierząt, robieniem porządków w obejściu, jeżdżeniem do lasu były związane jakieś zwyczaje, zakazy bądź nakazy? Czy były prace, których nie wolno było wykonywać w dzień wigilii? Dlaczego?

Projekt zrealizowano przy wsparciu finansowym Powiatu Krakowskiego

Honorowy patronat: Józef Rysak
Wójt Gminy Igołomia-Wawrzeńczyce

4. Jak przygotowywano dom na święta Bożego Narodzenia? Czy był, bielony (cały, czy tylko niektóre pomieszczenia, które)? Czy zmieniano elementy stałego wystroju (np. kwiaty przy obrazach)?

5. W której izbie jedzono wieczerzę wigilijną, jeśli było ich w domu więcej? Jak ją przygotowywano na ten wieczór?

6. Gdzie stał stół? Na swoim zwykłym miejscu, czy był przenoszony? Gdzie?

7. Czy stół przykrywano białym obrusem (płachtą lnianą)? Co kładziono na stole (na obrusie lub pod obrusem)? (Siano, ziarno – proszę podać nazwę zboża, chleb, opłatek). Dlaczego kładziono i jak to tłumaczono dawniej, a jak teraz?

8. Co kładziono pod stół: siano, słomę, przedmioty żelazne? W jakim celu? Czy obwiązywano czymś nogi stołu? Czym, po co?

9. Czy przynoszono do izby snop zboża? Jakiego, czy było młócone, czy nie? Kto i kiedy go przynosił? Czy coś przy tym było mówione? Jak ten snop nazywano? Gdzie go stawiano? Po co? Czy był przystrojony, jeśli tak, czym i jak? Jak długo snop stał w izbie, co później z nim robiono?

10. Czy zawieszano na wigilię u powały (na suficie) podłaźniczkę? Jak ją nazywano? Z czego była zrobiona (czubek drzewka - jodły, świerka; gałęzie, słoma)? Jak była powieszona podłaźniczka w formie małego drzewka – czubkiem w dół czy w górę?

11. Kto ją przynosił z lasu, względnie kto robił, jeśli była montowana z gałęzi czy słomy? Kto ubierał podłaźniczkę? Co na niej zawieszano (jabłka, orzechy, len, słomę, opłatki)? Po co, w jakiej formie (łańcuchy z główek lnu i słomy, kółka lub wycinanki z opłatków)? Czy to była tylko ozdoba, czy miało jakieś inne znaczenie? Czym jeszcze przystrajano podłaźniczkę (kwiatki z bibuły lub papieru, łańcuchy ze słomy i papieru, szyszki itp.)? Jakie znaczenie przypisywano poszczególnym ozdobom? Czy dziś jeszcze ktoś we wsi robi podłaźniczki? Jak teraz wyglądają?

12. Czy na podłaźniczce lub u powały w izbie zawieszano **„światy”** – z czego i jak były zrobione, jak długo wisiały? Co oznaczały? Kto robił światy? Czy dzisiaj nadal się je robi? Kto? Po co?

13. Kiedy zaczęto stawiać w izbach choinkę, z jakiego drzewa? Może pamiętają, u kogo była pierwsza choinka? Jak ją nazywano? Jakiej zwykle była wielkości? Gdzie stała?

14. Czym ubierano stojące choinki? Czy wieszano na nich tylko łakocie do zjedzenia (ciastka, cukierki, orzechy, jabłka), czy również ozdoby? Jakie? Robiono je w domu, czy kupowano? Gdzie? Czy były na choince świeczki? W jakiej postaci i jak umocowane? Jak tłumaczono, po co się stawia na Boże Narodzenie choinkę?

15. Jak wyglądała najdawniejsza choinka z domu rodzinnego, jaką pamięta informator? Opisać, podać w przybliżeniu datę (ile lat miał wtedy)? Czy zdarzało się, że równocześnie wieszano w izbie podłaźniczkę i stawiano choinkę?

Projekt zrealizowano przy wsparciu finansowym Powiatu Krakowskiego

Honorowy patronat: Józef Rysak
Wójt Gminy Igołomia-Wawrzeńczyce

16. Czy przygotowywano inne ozdoby izby pająki? Jak wyglądały? Z czego były robione? Kto je robił? Gdzie były umieszczane? Jak długo wisiały?

17. Jak nazywano wieczerzę wigilijną? Czy był jakiś znak do jej rozpoczęcia? Kto go pilnował?

18. Jak domownicy ubierali się na wigilię?

19. Czy zapraszano na wieczerzę kogoś spoza rodziny, mieszkającej w jednym domu (np. samotną osobę z rodziny, sąsiada, sierotę)? Dlaczego? A czy zapraszano kogoś symbolicznie (np. św. Mikołaja, wilki, ptaki, dusze zmarłych)? Kto to robił, w jaki sposób i jakimi słowami? Po co to robiono? Czy zostawiano przy stole wolne miejsce, dawano dodatkowy talerz lub łyżkę? Dla kogo? W jakim celu?

20. Czy podczas wieczerzy powinna być określona liczba osób (parzysta, nieparzysta)? Dlaczego? Co robiono, jeśli nie było „dobrej" liczby osób?

21. W jaki sposób zaczynano wieczerzę (modlitwa – jaka, łamanie się opłatkiem – jakim, życzenia – kto, komu składał, w jakiej kolejności)?

22. Co jedzono w czasie wigilii? Jakie były „obowiązkowe" potrawy wigilijne dawniej (np. z siemienia lnianego, konopnego, pszenicy, maku, miodu? Ze wszystkich roślin, jakie w gospodarstwie uprawiano)? Dlaczego? Czym dawniej potrawy były maszczone? A jakie w domu u informatora jada się dziś? Czy była kiedyś określona ilość i kolejność podawania potraw? W czym podawano potrawy (kolejno w tej samej misce)? Kto podawał potrawy?

23. Jak się należało zachowywać podczas jedzenia? Dlaczego? Komu było wolno wstawać od stołu, a komu nie, dlaczego? Czy wolno było odkładać łyżki? Jeżeli nie, to dlaczego? Czy podczas wieczerzy wolno było rozmawiać?

24. Co robiono z resztkami obiadu? Czy dawano je zwierzętom? Jakim? Dlaczego tym? Czy zostawiano jedzenie na noc na stole? Po co? Czy sprzątano w izbie po wieczerzy? A może zostawiano na noc wolne łóżka? Dla kogo?

25. Czy słyszeli opowieści o zamianie wody w wino (gdzie, kiedy, kto mógł to zobaczyć), o zakwitaniu drzew, rozmowach bydła, o przychodzeniu dusz zmarłych?

26. Czy słyszeli o działaniu czarownic w dniu wigilii Bożego Narodzenia? Co robiły? Czy można się było przed tym zabezpieczyć? Czy można było tego dnia wykryć czarownicę – w jaki sposób (proszę opisać jak)?

27. Jakie wróżby robiono w wigilię Bożego Narodzenia?
    - z tego, kto pierwszy przyszedł rano do domu?
    - w czasie wieczerzy z siana, z chleba, z orzechów, jabłek, śliwek?
    - jakie były wróżby urodzajów (np. z węgielków przy gotowaniu potraw)?
    - z przylepienia się ziarna do miski przy podawaniu poszczególnych potrawach; ze słomy rzucanej za tragarze; itp.)?
    - jakie były wróżby dotyczące hodowli zwierząt inwentarskich?

Projekt zrealizowano przy wsparciu finansowym Powiatu Krakowskiego

Honorowy patronat: Józef Rysak
Wójt Gminy Igołomia-Wawrzeńczyce

- wróżby pogody (np. liczenie dni od św. Łucji; z gałązki drzew lub krzewów, z cebuli i soli, z igły z nitką?
- wróżby długiego życia lub śmierci (z cienia, płomienia świecy, upadnięcia łyżki)?
- panieńskie wróżby matrymonialne (rozkwitła gałąź, urwana od św. Łucji; z wyglądu źdźbła siana wyciągniętego ze stołu; ze słomy ze snopa wigilijnego; liczenie drew, szczekanie psa, liczenie kołków w płocie, pestek ze śliwek)?

28. Czy śpiewano kolędy, które wykonywano jedynie w domu, a nie w kościele?

    (Chodzi o kolędy o podanej poniżej tematyce:
    - zielona lipka,
    - Maryja, spacerująca po łące i wijąca wianki,
    - poszukiwanie noclegu po ucieczce przed Herodem,
    -ucieczka przed Herodem,
    -o Ewie, Adamie i Raju,
    -o złotym płużku,
    - o przygodach pasterzy).

29. Czy po wsi chodzili kolędnicy? Kiedy zaczynali chodzić po kolędzie (w które święto)? Kto chodził po kolędzie (mężczyźni, kobiety?) Jak się nazywali?

30. Z jakimi rekwizytami chodzili kolędnicy (turoń, gwiazda, żyd, koza, bocian, konik, szopka, kożuchy, czapki, słomiane powrósła, szopka)? Czy wpuszczano ich do domu? Czy odgrywali role (scenki) lub puszczali lalki w szopce? Czy informator pamięta przebieg scenki, wypowiadane przez kolędników kwestie (Proszę podać czas – rok, w którym chodzili kolędnicy (np. 1950 rok, 1946 rok)?

31. Czy kolędnicy śpiewali pieśni o elementach stroju panien lub kawalerów (buciki, spódnica, fartuszek, sukmana, gorset, korale, wianek) – śpiewane specjalnie dla panien lub dla kawalerów?

32. Czy podczas wizyty kolędników tańczono?

33. Jakie instrumenty muzyczne towarzyszyły kolędnikom?

Projekt zrealizowano przy wsparciu finansowym Powiatu Krakowskiego

Honorowy patronat: Józef Rysak
Wójt Gminy Igołomia-Wawrzeńczyce

Notatki

Projekt zrealizowano przy wsparciu
finansowym Powiatu Krakowskiego

Honorowy patronat: Józef Rysak
Wójt Gminy Igołomia-Wawrzeńczyce

Projekt finansowany ze środków
Powiatu Krakowskiego

Honorowy patronat: Józef Rysak
Wójt Gminy Igołomia-Wawrzeńczyce